

Berettyóújfalu–herpályi templomrom

2010 február 16. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Szegény nagy magyar Alföldünk másfél évszázadig pusztult a török hódoltság alatt, majd újabb évtizedekig sínylette a labanc hadak vonulását. A Mátyás király uralkodása idején (1458–1490) virágzó népes mezővárosok tönkrementek, falvak százai tűntek el a térképről. A középkor végén minden önálló településünkön szilárd anyagból épült templom volt, közülük az Alföldön alig pár tucat élte túl a háborúkat. Eredeti állapotban csupán néhány román stílusú és gótikus emlékünkhöz látható – ezek is több korszak nyomait viselik magukon –, és mintegy tíz olyan épületromot ismerünk, amelyeknek megmaradt részletei a már az Árpád-korban is európai színvonalú egyházi építészetünkhöz tanúskodnak. Legtöbbször csak egy falszakasz, kisebb-nagyobb töredék, ritkábban egy félig-meddig épen maradt torony idézi fel tágas síkfeldünk fél évezrednél régebbi képét.

Ilyen magányos tornyot találunk a Berettyó partján, a Nagyvárad felé vezető 42. számú országút közelében. A 15 ezer lakosú, új keletű város, Berettyóújfalu keleti szeglete őrzi a XVII. század derekán elenyészett falu, Herpály nevét. A településre vonatkozóan 1372-től állnak rendelkezésünkre megbízható adatok; ekkor már nem az ősi birtokosok kezén, hanem a Pásztói, Domszlói és Rozgonyi családok tulajdonában volt a község. Tudjuk, hogy 1552-ben a Csákyaké, 1604-ben Petneházy Istváné Herpály, végül az 1665. esztendei török defter – adórajstrom – szerint lakatlan. Az 1222. évi Várad Regestrumban szereplő kéttornyú, háromhajós bazilika pontos helye viszont több mint egy évszázadon keresztül foglalkoztatta tudósainkat. A várad püspökség történetét feldolgozó Bunyitay Vince 1883-ra elkészült monográfiájában sokat vitatott, ismeretlen szerzethez köthető XIII. századi apátságot társított a Berettyóújfalu határában álló csonka toronyhoz, Györffy György ezzel szemben, az általa szerkesztett Árpád-kori Magyarország történeti földrajzában (1963), az 1234-es premontrei kolostorjegyzékben szereplő Pályi monostorát nem Herpályhoz, hanem a szintén bihari Monostorpályihoz kapcsolta. Az ellentmondást végül az 1970-es években végzett ásatás tisztázta: a herpályi rom feltárt alapfalai kétszögletes nyugati tornyú, háromhajós épület szerkezetét rajzolják ki, amely kétségkívül szerzetesrendi építkezésre vall. Minden bizonnyal a regestrumban említett, elkelő nemzeti alapítású premontrei prépostság maradványát látjuk a Berettyó menti herpályi homokháton.

A téglából épült, tiszta román stílusú templom tornyopárjának csak a déli fele maradt meg (az északit 1839-ben bontották le, ledőlését megelőzendő). Alsó szintjén keskeny, rézsűs résablakok, az emeleten tágasabb, osztott ikerablakok láthatók. A sarkok magas, lépcsűzetes támpillérén kívül más építészeti tagozat nem figyelhető meg. A 32 méter hosszú, 15 méter széles bazilika középhajója egyenes fallal záródó fésztélyben végződik, a mellékhajók kívül egyenes, belül félköríves apszissal záródnak. A pillérek – amint egy darabokból rekonstruált csonk mutatja – idomtéglaiból készültek.

Az 1600-as évek óta romladozó csonka torony 1944-ben súlyosan megsérült. A teljes pusztulástól helyi emberek

mentették meg. 1973-ra Módy György és Kozák Károly munkája nyomán készült el szakszer? állagmegóvása.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló